

Mehdi Məmmədov (1918-1985)

Azərbaycan teatr rejissoru, aktyoru və pedaqoqu, sənətsünaslıq doktoru, professor, SSRİ xalq artisti, Azərbaycan SSR xalq artisti, Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı Mehdi Məmmədov 1918-ci il may ayının 22-də Şuşada doğulmuş, məktəb təhsilini Bakıda almışdır. Yeddinci sinifdən Bakı Türk İşçi Teatrının tamaşalarında kütləvi səhnələrə çıxan Mehdi Məmmədov Bakı Teatr Məktəbini bitirib (1935), həmin ildə Moskvada ali rejissor təhsili almağa getmişdir.

1940-cı ildə Gəncə Dövlət Dram Teatrında Məmməd Hüseyin Təhmasibin "Bahar" dramını diplom işi kimi tamaşaya hazırlayıb. Təyinatla Gəncəyə göndərilən gənc rejissor 1945-ci ilin yay mövsümünün sonunadək burada işləyərək, sentyabrda Bakıya gəlmiş, burada müxtəlif sənət ocaqlarında, əsasən, monumental səpkili tamaşalar hazırlamışdır.

Mehdi Məmmədov səhnə sənətinə aktyorluqla başlayıb. Teatr məktəbində Karl Moor ("Qaçaq-lar", Şiller), Hacı Əhməd ("Almaz", Cəfər Cabbarlı), Moskvada Lunaçarski adına Ali Teatr Sənəti İnstitutunda Evstiqneenko ("Günəş övladları", Maksim Qorki), Neznamov ("Günahsız müqəssirlər", Aleksandr Ostrovski) rollarını oynayıb. İşçi teatrında Süleyman Rüstəm və Hacıbaba Nəzərinin "Yanğın", Seyid Hüseyinin "Kölgə" dramlarındakı gənc aqronom və Bəxtiyar, Gəncə teatrında Səməd Vurğunun "Vaqif", "Xanlar", Mirzə İbrahimovun "Madrid", Məmməd Hüseyin Təhmasibin, "Bahar", Mehdi Hüseyinin "Nizami" pyeslərinin tamaşalarında Eldar, Söhbət, Karton, Qaya və Əbdək rollarında səhnəyə çıxıb. Akademik teatrda isə "Alov"da Kamalov, "Canlı meyit"də Protasov, "Xəyyam"da Xəyyam, "Meşşanlar"da Terenti Teterov rollarında çıxış edib.

"Azərbaycanfilm"in 1959-cu ildə istehsal etdiyi "Onu bağışlamaq olarmı?" filmində Qaya roluna çəkilmişdir. Radio teatrında Şekspirin "Hamlet" faciəsində baş rolu səsləndirib.

Ayrı-ayrı illərdə Gəncə Dövlət Dram Teatrında (1942-1945), Milli Dram Teatrında (1960-1963), Opera və Balet Teatrında (1956-1960), Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrında (1978-1982) baş rejissor kürsüsünü tutub. Sırası

quruluşçu rejissor kimi ən çox Milli Dram Teatrında quruluşlar vermişdir.

Hazırladığı tamaşalar

Gəncə teatrında "Bahar" (Məmməd Hüseyin Təhmasib), "Madrid" (Mirzə İbrahimov), "İntiqam" və "Qatır Məmməd" (Zeynal Xəlil), "Məşədi İbad" (Üzeyir bəy Hacıbəyov), "Od gəlini" və "Oqtay Eloğlu" (Cəfər Cabbarlı), "Toy" (Sabit Rəhman), "Vaqif" (Səməd Vurğun), "Nə yardan doyrur, nə əldən qoyur" (Lope de Vega), "İntizar" (İlyas Əfəndiyev və Mehdi Hüseyin), "Nizami" (Mehdi Hüseyin), "Partizan kostya" (Nəjdə Filippova), "Vasvası xəstə" (Jan Batist Molyer) dramlarının quruluşçu rejissoru olub.

Milli Dram Teatrında ilk işi 1946-cı ildə Şekspirin "On ikinci gecə" komediyasının tamaşası olub. Müəyyən fasilələrlə bu sənət ocağında Cəfər Cabbarlının "Yaşar" (1947), Aleksandr Fadeyevin "Gənc qvardiya" (1948), Sabit Rəhmanın "Aydınlıq" (1949), "Əliqulu evlənin" (1961), Lope de Veqanın "Rəqs müəllimi" (1949), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Dağılan tifaq" (1950), Məmməd Hüseyin Təhmasibin "Çiçəklənən arzular" (1951), Nikolay Qoqolun "Müfəttiş", Karlo Haldoninin "Mehmanxana sahibəsi" (1952), Yuri Yanovskinin "Prokurorun qızı" (1954), Nəcəf bəy Vəzirovun "Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük" (1955), İmran Qasimovla Həsən Seyidbəylinin "Uzaq sahillərdə" (1956), Viktor Rozovun "Şadlıq soracağında" (1961), Mehdi Hüseyinin "Alov" (1961) Mirzə İbrahimovun "Kəndçi qızı" (1962), Lev Tolstoyun "Canlı meyit" (1968), Hüseyin Cavidin "Xəyyam" (1970) və "İblis" (1983), Səməd Vurğunun

"İnsan" (1974), Maksim Qorkinin "Meşşanlar" (1975), Cəlil Məmmədquluzadənin "Dəli yı-gıncağı" (1978) əsərlərinə müxtəlif janrlarda səhnə həyatı verib. Opera və Balet Teatrında Fikrət Əmirovun "Sevil" (1953 və 1959), Leo Delibin "Lakme" (1957), Cahangir Cahangirovun "Azad" (1957), Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" (1958 və 1978), "Koroğlu" (1959), Cakomo Puççininin "Toska" (1960) operalarına quruluş verməklə, bu teatrda fəlsəfi-monumental teatrın imkanlarına genişlik açıb. Rus Dram Teatrında Maksim Qorkinin "Həyatın dibində" və Mixail Şatrovun "Mənim Nadejdaların" dramlarının quruluşçu rejissoru olub.

Elmi fəaliyyəti

Mehdi Məmmədov həm romantik, həm də realist səpkili tamaşalara quruluşlar verib. O, rejissor-pedaqoq kimi aktyorun rol-obraz üzərində analitik təhlilini əsas, mühüm prinsip kimi götürürdü.

1945-ci ildən ömrünün sonuna qədər Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda aktyor və rejissor sənətindən dərs deyib, kafedra müdiri vəzifəsində işləmişdir. 1968-ci ildə "Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1960-cı ildən professor vəzifəsini tutan sənətsünaslıq doktoru Mehdi Məmmədov "Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri", "Teatr düşüncələri", "Teatrlar. Aktyorlar. Tamaşalar", "Hüseyin Ərəblinski". "Onun sənət ulduzu", "Moskva Akademik Bədaye Teatrı", "Aleksandr Tuqanov" (rus dilində), "Rejissor sənəti", "Sabit Rəhman" və digər kitabların müəllifidir.

Zəngin elmi təfəkkürə malik olan Mehdi Məmmədov milli teatrşünaslıq elmimizin inkişafında, resenziya janrının formalaşmasında səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. 1971-1976-cı illərdə Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinin (hazırkı Teatr Xadimləri İttifaqı) sədri seçilmişdir.

Görkəmli alimin yazdığı və dərslik kimi keçilən "Rejissor sənəti", "Həyat və sənət yollarında", "Mah teatr" kitabları elmi dəyərlərini bu gün də saxlamaqdadır. Mehdi Məmmədov 1985-ci il yanvar ayının 8-də qəflətən vəfat edib. Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.